

УДК 342

DOI 10.33244/2617-4154.3(12).2023.35-43

О. І. Косілова,

канд. політ. наук, доцент,

Державний податковий університет

e-mail:kosilovaolga3@gmail.com

ORCID ID 0000-0002-5574-3771

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ І СВОБОД ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ: КОНСТИТУЦІЙНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Стаття присвячена аналізу інституційної складової забезпечення політичних прав і свобод людини і громадянина – Верховній Раді України як єдиному законодавчому органу в Україні. Наголошується, що політичні права і свободи відносять до пріоритетних прав і свобод, оскільки втілюють можливість індивіда брати участь у політичному житті та здійсненні державної влади. У статті аналізуються інструменти забезпечення політичних прав і свобод парламентом України. Зокрема, законодавчі повноваження Парламенту України як його основна функція у сфері забезпечення політичних прав та свобод. Виключно законами України має бути врегульовано питання щодо прав і свобод людини й громадянина, гарантій цих прав і свобод; основних обов'язків громадян. Законодавча діяльність цього державного органу сприяє захисту прав і свобод людини та громадянина шляхом зменшення кількості прогалів у законодавстві. Діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, який призначається та звільняється з посади Парламентом. Об'єктом контролю Уповноваженого є виконавча влада, а також широке коло державних органів та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, тобто публічна влада взагалі. Наголошується на тому, що виконання Уповноваженим свого завдання щодо розгляду конкретних випадків порушення політичних прав громадян та вжиття заходів щодо їх захисту та відновлення дає йому змогу вивчити найбільш проблемні питання у сфері взаємовідносин людини, суспільства і держави та виробити пропозиції щодо їх вирішення. Звернення та запити народних депутатів які є однією з форм контролю за дотриманням законодавства України, а також реагування у разі порушення політичних прав громадян. Парламентський контроль надає Верховній Раді України правові важелі впливу на органи публічної влади, які реалізуються завдяки законодавчо закріпленим відповідним повноваженням. Важливим інструментом парламентського контролю щодо забезпечення політичних прав громадян є утворення тимчасових слідчих і тимчасових спеціальних комісій ВРУ. Зазначається, що висновки і пропозиції слідчої комісії не є вирішальними для органів, які здійснюють кримінальне провадження, а отже, результати розслідування тимчасової слідчої комісії мають рекомендаційний характер.

Ключові слова: політичні права і свободи, Верховна Рада України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, парламентський контроль, депутатський запит, депутатське звернення.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ролі Верховної Ради України в механізмі забезпечення конституційних політичних прав і свобод Верховною Радою України через аналіз таких складових, як загальні конституційні повноваження парламенту, повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, запити і звернення народних депутатів, контроль парламентських комітетів.

Постановка проблеми. Конституція України передбачає, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і напрями діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» (ст. 3). Політичні права і свободи відносять до пріоритетних прав і свобод, оскільки втілюють можливість індивіда брати участь у політичному житті та здійсненні державної влади. Актуальність обраної теми пов'язана з необхідністю поглиблення наукового дослідження у сфері організаційно-правового забезпечення політичних прав і свобод, більш глибокого дослідження його інституційної складової.

Проте зведення функції Парламенту України у забезпечення політичних прав і свобод лише до законотворчої діяльності є обмеженим, оскільки перелік інструментів (засобів впливу) ВРУ є досить широким та розгалуженим. У працях сучасних вчених проблема участі ВРУ у забезпеченні політичних прав і свобод розглядалась фрагментарно й у зв'язку з цим, на нашу думку, потребує більш детального дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина досліджували такі вчені, як В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, І. Л. Бородін, І. П. Голосніченко, С. Т. Гончарук, С. В. Додін, Р. А. Калюжний, Я. М. Квітка, В. К. Колпаков, О. В. Негодченко, Ю. Мірошніченко, О. Марцеляк, О. Батанов, А. Олійник, В. Букач та ін.

Виклад основного матеріалу. Якщо звернутися до міжнародних документів, таких як Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) [1], можна побачити, що захист політичних прав виділяється окремо, що свідчить про актуальність цієї проблеми на сьогодні, незважаючи на той факт, що Конвенція була підписана 4 листопада 1950 року в Римі, а набула чинності в 1953 році. Політичні права і свободи громадян України закріплено у статтях 36, 38, 39, 40 Конституції.

Законодавча функція. Як зазначає В. В. Букач, пріоритетною функцією Верховної Ради України є законодавча. Згідно з Конституцією України Верховна Рада України наділена правом ухвалювати закони, постанови й інші акти. Виключно законами України має бути врегульовано питання щодо прав і свобод людини й громадянина, гарантії цих прав і свобод; основних обов'язків громадян (п. 1 ст. 92 Конституції України) [2]. Будь-який закон, ухвалений Верховною Радою України, сприяє захисту

прав і свобод людини та громадянина шляхом зменшення кількості прогалин у законодавстві щодо діяльності певного органу державної влади, підприємства чи установи, іншої державної організації, особи, групи осіб та інших можливих суб'єктів правової держави й громадянського суспільства [3, с. 41]. Прикладом можуть бути закони України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», «Про політичні партії в Україні», «Про громадські об'єднання», «Виборчий кодекс України», «Про звернення громадян» та ін.

Парламентський контроль. На особливу увагу заслуговує функція парламентського контролю. Це пояснюється тим, що парламент у такий спосіб може вимагати від органів державної влади здійснити певні дії, не допустити або припинити порушення закону. Необхідно зазначити, що реалізація контрольної функції парламенту зазвичай розглядається передусім у частині контролю за діяльністю уряду. Часто ця обставина була основним чинником конфліктів між гілками влади, але цивілізована практика парламентської діяльності свідчить, що виявлення парламентом зловживань владою, фактів недотримання законодавства є підставою для відповідного правового реагування [4, с. 80].

ВРУ, відповідно до своїх повноважень, які закріплені в Конституції України, безпосередньо або через свої органи здійснює контроль за забезпеченням конституційних прав, свобод і обов'язків громадян України, дотриманням законів України та інших актів, які вона приймає, виконанням загальнодержавних програм і Державного бюджету України, діяльністю органів, а також посадових осіб, яких вона обирає, призначає або затверджує [5, с. 225].

Отже, парламентський контроль має відповідну структуру і складається із суб'єктів та об'єктів такого контролю, а також із таких елементів, як наявність відповідних повноважень та можливість застосування правових заходів реагування для відновлення порушених політичних прав громадян.

Забезпечення політичних прав громадян через функцію парламентського контролю надає ВРУ правові важелі впливу на органи публічної влади, які реалізуються завдяки законодавчо закріпленним відповідним повноваженням.

Функція контролю за забезпеченням та реалізацією політичних прав громадян. Серед значної кількості таких повноважень парламенту, які закріплені у статті 85 Конституції України, на нашу думку, можна виділити окремі повноваження щодо реалізації та контролю за забезпеченням та реалізацією політичних прав громадян. Наприклад, призначення виборів Президента України, виборів до органів місцевого самоврядування [2]. Тобто у процесі розробки проєктів законів, їх прийняття та контролю за їх виконанням парламент забезпечує права громадян щодо реалізації громадянами своїх виборчих прав, а також встановлює юридичну відповідальність за їх порушення.

У разі необхідності вивчення питань, що становлять суспільний інтерес та потребують законодавчого врегулювання, ВРУ може проводити, відповідно до Регламенту ВРУ, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України», парламентські слухання з питань забезпечення політичних прав громадян.

ВРУ може офіційно запросити або вимагати присутності на пленарному засіданні ВРУ для заслуховування посадових чи службових осіб з таких питань [6].

Утворення тимчасових слідчих і тимчасових спеціальних комісій. Тимчасова слідча комісія Верховної Ради України – це колегіальний тимчасовий орган Верховної Ради України, що утворюється з числа народних депутатів України, завданням якого є здійснення парламентського контролю шляхом проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес [7].

Зазначимо, що донедавна правове регулювання діяльності тимчасових слідчих і тимчасових спеціальних комісій відбувалося відповідно до положень Закону України «Про Регламент Верховної Ради України», натомість спеціальний Закон був ухвалений тільки 2020 року.

Для утворення тимчасової слідчої комісії, відповідно до вищевказаного Закону, Верховна Рада України повинна проголосувати за це не менше як однією третиною від її конституційного складу. Що стосується підстав утворення слідчої комісії, то це, відповідно до Закону, можуть бути такі випадки: повідомлення про порушення Конституції України, законів України органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими, службовими особами, керівниками (або посадовими особами, які виконують їх обов'язки) підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадських об'єднань, що становлять суспільний інтерес. Якщо зазначити мову про порушення прав людини, зокрема політичних, у Законі чітко передбачено це як окрему підставу для утворення слідчої комісії, а саме: «повідомлення про масове порушення прав, свобод і законних інтересів громадян, їх об'єднань або зловживання владою посадовими, службовими особами, що завдало істотної шкоди суспільним інтересам» [7].

Після завершення роботи слідча комісія складає звіт і подає його на розгляд Верховної Ради України, яка, за результатами розгляду звіту, може прийняти одне з таких рішень: 1) взяти до відома висновки і пропозиції слідчої комісії; 2) припинити повноваження слідчої комісії; 3) продовжити роботу слідчої комісії на визначений Верховною Радою України термін.

На жаль, закон передбачає, що висновки і пропозиції слідчої комісії не є вирішальними для органів, які здійснюють кримінальне провадження, а отже, результати розслідування тимчасової слідчої комісії мають рекомендаційний характер, а фактичні дані щодо вчиненого правопорушення, які були зібрані, можуть не повною мірою бути використані під час доказування правоохоронними органами, що призведе до негативних наслідків доказування в майбутньому.

Що стосується тимчасової спеціальної комісії ВРУ, то вона утворюється для підготовки і попереднього розгляду питань, а також для підготовки і доопрацювання проєктів законів та інших актів Верховної Ради України на правах головного комітету, якщо предмет правового регулювання таких проєктів не належить до предметів відання комітетів, утворених ВРУ, крім випадку прийняття ВРУ рішення про створення спеціальної комісії з правами головного комітету для продовження роботи над законопроєктом про внесення змін до Конституції України.

Призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Контрольні повноваження парламенту щодо дотримання політичних прав громадян мають місце у випадку призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, який доповідає про стан дотримання та захисту прав і свобод (політичних) людини в Україні.

Діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини регламентується окремим Законом України, який передбачає мету парламентського контролю, який здійснює Уповноважений, а саме: захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України; додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина; запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню; сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій галузі; поліпшення і подальший розвиток міжнародного співробітництва в галузі захисту прав і свобод людини і громадянина; запобігання будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод; сприяння правовій інформованості населення та захист конфіденційної інформації про особу [8].

Необхідно зазначити, що об'єктом контролю Уповноваженого ВРУ з прав людини є виконавча влада, а також широке коло державних органів та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, тобто публічна влада взагалі, що вказує на адміністративно-правове спрямування такого контролю. Виконання Уповноваженим свого завдання щодо розгляду конкретних випадків порушення політичних прав громадян та вжиття заходів щодо їх захисту та відновлення – дає йому змогу вивчити найбільш проблемні питання у сфері взаємовідносин людини, суспільства і держави та виробити пропозиції щодо їх вирішення [9, с. 174].

Законотворча діяльність комітетів ВРУ. Важливу роль у забезпеченні прав громадян відіграють комітети ВРУ. На сьогодні в українському парламенті функціонує більше 20 комітетів, які забезпечують законотворчу функцію. Якщо свідчити про забезпечення реалізації та захисту політичних прав громадян, спеціального комітету ВРУ не існує. Натомість окремими питаннями забезпечення прав громадян займаються: комітети зі свободи слова, комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій, національних меншин і міжнаціональних відносин, комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики, комітет з питань правової політики тощо [10].

Контрольна функція парламентських комітетів щодо забезпечення політичних прав громадян проявляється в участі комітетів у підготовці питань на розгляд Верховної Ради України. Комітети мають право ухвалювати висновки і рекомендації, а також право виступу представника від комітету на пленарному засіданні при розгляді Верховною Радою України питання щодо щорічної доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні та спеціальних доповідей Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [11].

Враховуючи той факт, що комітети ВРУ реалізують свої повноваження відповідно до предмета їх відання, забезпечення політичних прав громадян напряму залежить від їх успішного функціонування, що проявляється у чіткому виконанні народними депутатами своїх обов'язків як членів комітетів.

Запит народного депутата. Запит народного депутата – це своєрідна вимога до адресата надати відповідь щодо порушених питань. Це є дієвий інструмент депутата, за допомогою якого він співпрацює з виборцем і захищає його права. Народний депутат має право звернутися на сесії Верховної Ради України до органів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, керівників інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також керівників підприємств, установ і організацій, розташованих на території України, незалежно від їх підпорядкування і форм власності. Перераховані органи та посадові особи, зі свого боку, зобов'язані повідомити народного депутата України про результати розгляду його запиту [2].

Загальний термін депутатського запиту становить 15 днів з дня його отримання відповідними органами та посадовими особами, до яких його було спрямовано. Якщо говорити про порушення політичних прав громадян, на нашу думку, термін розгляду такого запиту повинен розглядатися невідкладно, а якщо це неможливо з об'єктивних причин, це необхідно робити в найкоротший термін, але не пізніше 5 днів з моменту можливості розгляду. Це пояснюється насамперед положеннями основного закону України, в якому зазначено, що забезпечення прав і свобод людини є основним обов'язком держави.

Кримінальний кодекс України передбачає покарання у вигляді штрафу або арешту чи обмеження волі за невиконання службовою особою законних вимог народного депутата України, депутата місцевої ради, створення штучних перешкод у їх роботі, надання їм завідомо неправдивої інформації [12].

Звернення народних депутатів також можна віднести до засобів забезпечення політичних прав громадян. Звернення, на нашу думку, має іншу правову природу. Якщо запит – це вимога депутата надати відповідь, наприклад щодо порушення політичних прав громадян, то звернення передбачає пропозицію народного депутата, яка звернена до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян здійснити певні дії, дати офіційне роз'яснення чи викласти позицію з питань, віднесених до їх компетенції [13]. Позитивним з точки зору ефективності результату є право народного депутата, який направив звернення, бути присутнім під час його розгляду, про що він повідомляє відповідний орган державної влади. Це дає можливість реально розглянути питання, які містять звернення, а також задати необхідні запитання для присутніх, почути відповіді і зрозуміти, в який спосіб діяти в подальшому.

Недоліками депутатських запитів та звернень зазвичай є їх великий обсяг. Водночас конкретних вимог і пропозицій у цих документах не міститься. Найчастіше запити використовують лише як спосіб збору інформації. Серед іншого варто зазначити патетичність викладу та політичну заангажованість викладу під час оформлення значної кількості запитів. Отже, правильне використання цього інструменту дасть

можливість досягати значних успіхів у захисті прав громадян та попередженні правопорушень [13].

Висновок. Підсумовуючи все вищезазначене, можемо зробити висновок, що роль Верховної Ради України у забезпеченні прав і свобод не зводиться лише до законодавчої функції. Усе більшого значення набувають і такі інструменти, як парламентський контроль, депутатський запит, депутатське звернення. Серед значної кількості таких повноважень парламенту окремий напрям діяльності належить повноваженням щодо реалізації та контролю за забезпеченням та реалізацією політичних прав громадян. У процесі розробки проєктів законів, їх прийняття та контролю за їх виконанням парламент забезпечує права громадян щодо реалізації громадянами своїх виборчих прав, а також встановлює юридичну відповідальність за їх порушення. Важлива роль у механізмі забезпечення політичних прав і свобод громадян належить тимчасовим слідчим та тимчасовим спеціальним комісіям. Суттєвий внесок у забезпечення політичних прав і свобод здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, який слідкує та аналізує стан дотримання й захисту прав і свобод в Україні, готує спеціальні доповіді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами). Європейська конвенція з прав людини. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 24.03.2023).
2. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Букач В. В., Камінська Н. В., Медвідь Л. П. Інституційні гарантії конституційних політичних прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1 (21). С. 39–46. URL : <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/20050/1/document%20%2819%29.pdf> (дата звернення: 24.03.2023).
4. Ганжуров Ю. С. Парламент України в політичній комунікації. Київ : Видавництво «Україна», 2007. 348 с.
5. Адміністративне право України : підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2000. 520 с.
6. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17/print> (дата звернення: 24.03.2023).
7. Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України : Закон України від 19 грудня 2019 року № 400-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-20/print> (дата звернення: 24.03.2023).
8. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80/print> (дата звернення: 24.03.2023).

9. Куцин Я. М. Праксеологія парламентського контролю: порівняльно-аналітичне дослідження : дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.02 / ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород, 2018. 262 с.

10. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання : постанова Верховної Ради України від 29 серпня 2019 року № 19-ІХ. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19-20#Text> (дата звернення: 24.03.2023).

11. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 4 квітня 1995 року № 116/95-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%D0%B2%D1%80/print> (дата звернення: 24.03.2023).

12. Кримінальний Кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-ІІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print> (дата звернення: 24.03.2023).

13. Андрій Осіпов про депутатський запит як інструмент захисту прав громади. URL : <https://cabinet.sylaliudei.ua/publikatsiyi/andrij-osipov-pro-deputatskyj-zapyt-yak-instrument-zahystu-prav-gromady/> (дата звернення: 24.03.2023).

REFERENCES

1. Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (with protocols). European Convention on Human Rights. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (access date: 03/24/2023).

2. Constitution of Ukraine dated June 28, 1996. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1996. No. 30. Art. 141.

3. Bukach V. V., Kaminska N. V., Medvid L. P. Institutional guarantees of constitutional political rights and freedoms of man and citizen in Ukraine. *Legal journal of the National Academy of Internal Affairs*. 2021. No. 1 (21). P. 39–46. URL : <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/20050/1/document%20%2819%29.pdf> (access date: 03/24/2023).

4. Ganzhurov Yu. S. The Parliament of Ukraine in political communication. Kyiv : You are from Ukraine, 2007. 348 p.

5. Administrative law of Ukraine : textbook / edited by Yu. P. Bityaka. Kharkiv : Pravo, 2000. 520 p.

6. On the Regulations of the Verkhovna Rada of Ukraine : Law of Ukraine dated February 10, 2010 No. 1861-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17/print> (date of application: 03/24/2023).

7. On temporary investigative commissions and temporary special commissions of the Verkhovna Rada of Ukraine : Law of Ukraine dated December 19, 2019 No. 400-ІХ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-20/print> (date of application: 03/24/2023).

8. On the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights : Law of Ukraine of December 23, 1997 No. 776/97-VR. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80/print> (date of application: 03/24/2023).

9. Kutsyn Y. M. Praxeology of parliamentary control : a comparative and analytical study. Ph. D. law of science 12.00.02 / "Uzhhorod National University" Uzhhorod, 2018. 262 p.

10. Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine On the list, quantitative composition and subjects of assignment of the committees of the Verkhovna Rada of Ukraine of the ninth convocation. *Information of the Verkhovna Rada (VVR)*. dated August 29, 2019 No. 19-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19-20#Text> (date of application: 03/24/2023).

11. On committees of the Verkhovna Rada of Ukraine : Law of Ukraine dated April 4, 1995 No. 116/95-VR. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%D0%B2%D1%80/print> (date of application: 03/24/2023).

12. Criminal Code of Ukraine : Law of Ukraine dated April 5, 2001 No. 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print> (date of application: 03/24/2023).

13. Andrii Osipov on the parliamentary request as a tool for protecting community rights. URL : <https://cabinet.sylaliudei.ua/publikatsiyi/andrij-osipov-pro-deputatskyj-zapyt-yak-instrument-zahystu-prav-gromady/> (access date: 03/24/2023).

O. Kosilova. Ensuring political rights and freedom by the Supreme council of Ukraine: constitutional and legal analysis

The article is devoted to the analysis of the institutional component of ensuring the political rights and freedoms of a person and a citizen - the Verkhovna Rada of Ukraine as the only legislative body in Ukraine. The article analyzes the tools for securing political rights and freedoms by the Parliament of Ukraine. In particular, through the adoption of relevant laws, the Parliament of Ukraine exercises control over their implementation, and also reacts in case of need. Also, the Verkhovna Rada has its own, separate instrument of such control - the Commissioner for Human Rights.

The object of control of the Human Rights Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine is the executive power, as well as a wide range of state bodies and local self-government bodies, their officials, that is, public power in general, which indicates the administrative-legal direction of such control. The fulfillment by the Commissioner of his task of examining specific cases of violation of the political rights of citizens and taking measures for their protection and restoration enables him to study the most problematic issues in the sphere of relations between man, society and the state and to develop proposals for their solution.

Each deputy of the Verkhovna Rada of Ukraine can monitor compliance with the legislation of Ukraine, as well as ensure and respond, in case of violation, of the political rights of citizens through appeals and requests of the people's deputy.

Keywords: *Political rights and freedoms, the Verkhovna Rada of Ukraine, the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for human rights, parliamentary control, parliamentary inquiry, parliamentary appeal.*

Стаття надійшла до редколегії 12 травня 2023 року